

Nr 208.

Av herr **Asplund**, om viss ändring i bestämmelserna angående rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag.

I 2 § andra stycket av den vid 1916 års riksdag antagna lag om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag (Sv. förf.-saml. nr 156 den 30 maj 1916), har för svenska aktiebolag, vars aktier äro ställda till viss man, öppnats möjlighet att erhålla rätt till sådant förvärv utan Kungl. Maj:ts för varje särskilt fall givna tillstånd genom intagande i bolagsordningen av förbehåll, att viss del av bolagets aktier icke må genom teckning eller överlåtelse förvärfvas av utlänning eller sådana svenska rättssubjekt, beträffande vilka kunde anses föreligga fara för ett övervägande utländskt inflytande. Förbehållet skulle enligt det ursprungliga, av Kungl. Maj:t till lagrådet remitterade förslaget avse *bolagets samtliga aktier*. Lagrådet anmärkte häremot, att det syfte man genom bestämmelsen velat ernå, eller att genom förbehållet övervägande utländskt inflytande å bolagets angelägenheter skulle vara utestängt, syntes kunna med tillräcklig säkerhet nås, om man uppställde allenast den fordran, att minst en viss kvotdel av bolagets aktier eller, där enligt bolagsordningen alla aktier icke medförde lika rösträtt, av samtliga aktiers hela röstetal skulle vara bunden. Kvotdelens storlek borde bestämmas i lagen och gränsen sättas så lågt, som med bibehållande av nödig trygghet mot ett övervägande utländskt inflytande inom bolaget kunde ske. Med anledning härav begränsades förbehållet så, att detsamma endast behövde gälla viss del, vid varje tid minst tre fjärdedelar av bolagets aktier, eller om aktier med olika röstvärde funnes, minst det antal aktier, att röstetalet för dem utgjorde tre fjärdedelar av röstetalet för bolagets samtliga aktier. Föredragande departementschefen B. Hasselrot, som fortfarande hävdade, att den ståndpunkt det remitterade förslaget intog, nämligen *att förbehållet borde avse bolagets samtliga aktier*, vore den enda, som gäve fullständig trygghet, accepterade likväl lagrådets förslag. Riksdagen fann emellertid, med hänsyn till den i 79 § av aktiebolagslagen bolag medgivna friheten att i bolagsordningen intaga bestämmelse om inskränkning i aktieägarers rätt att utöva rösträtt, åtminstone så pass stark begränsning böra göras, att icke utländskt innehav av den tillåtna aktieparten skulle med stöd av nämnda paragraf kunna under vissa förhållanden bereda innehavarna bestämmanderätt i bolagets angelägenheter å bolagsstämma. Ur denna synpunkt fann riksdagen, att sådant i bolagsordningen intaget

förbehåll, som skall för bolaget medföra befrielse från koncessionstvånget, bör innehålla, där det ej innefattar strängare föreskrifter,

»att allenast viss del, vid varje tid *mindre än en femtedel*, av bolagets aktier eller, om aktier med olika röstvärde finnas, allenast så många aktier, att röstetalet för dem utgör viss del, *vid varje tid mindre än en femtedel*, av röstetalet för bolagets samtliga aktier, må genom teckning eller överlåtelse förvärfvas av utländsk medborgare, samfällighet eller stiftelse, av svenskt handelsbolag, vari finnes utländsk bolagsman, av svensk ekonomisk förening, av svenskt aktiebolag, vars aktiebrev må ställas till innehavaren, eller av annat svenskt aktiebolag, i vars bolagsordning ej intagits förbehåll, som nu är sagt, dock att utan hinder av förbehållet aktier må förvärfvas av svenskt bolag eller svensk förening, som avses i 18 §».

Av frågans hela behandling framgår, att det primära i ovannämnda förbehåll är begränsningen av antalet aktier, som få innehavas av utlänning eller därmed jämställda rättssubjekt, till mindre än en femtedel. Villkoret om begränsning av röstvärdet har tillkommit såsom ett nödvändigt tillägg för att förekomma, att ett större röstvärde å de till utländskt innehav fria aktierna än å bolagets övriga aktier skulle möjliggöra, att denna minoritet likväl kunde vid röstning å bolagsstämma bli majoritet. Ingen tänkte vid lagtextens formulering på, att detta *tilläggsförbehåll* skulle kunna göras till ett *alternativ*, som kunde sättas i stället för det primära förbehållet, vilket sistnämnda ju är avsett att innefatta icke blott garanti för att röstmajoriteten å bolagsstämma alltid skall finnas på svenska händer, utan även, vad som måste anses vara av ändå större betydelse, *att större delen av bolagets tillgångar och avkastning skall tillhöra de svenska aktieägarna i bolaget*. Efter lagens antagande infördes också allmänt i bolagsordningarna för de aktiebolag, som önskade bli fria från skyldigheten att för varje förvärfv av fastighet, gruva m. m. söka Kungl. Maj:ts särskilda tillstånd, båda de i 2 § andra stycket angivna förbehållen, där man ej gick på ett absolut förbud för utlänning att förvärva någon aktie alls. På de senare åren har man emellertid på åtskilliga håll funnit, att lagens bokstavliga lydelse möjliggör en sådan tolkning, att maximeringen av utlännings aktieförvärfvsrätt kan avse *antingen* femtedelen av antalet aktier *eller* femtedelen av sammanlagda röstvärdet, ej nödvändigtvis *båda fallen*. Då konkreta exempel torde krävas, vill jag såsom sådana anföra de bestämmelser härutinnan, som införts i bolagsordningen för de båda västerbottniska gruvbolag, som förvärfvat sig praktiskt taget all den gruvegendom i den nya Västerbottniska bergslagen, som icke tillhör staten. I Västerbottens Gruvaktiebolags bolagsordning av den 30 juli 1925 stadgas i

§ 3.

Aktiekapitalet skall utgöra minst 2,400,000 kronor och högst 7,200,000 kronor. Aktie skall lyda å femtio kronor. Aktiebrevens skola ställas till viss man.

§ 4.

Aktierna skola utgivas i tvänne serier, serien A och serien B. Aktier av serien A må kunna utgivas intill ett sammanlagt belopp av 720,000 kronor. Aktie av serien A skall berättiga till *ett hundra röster* och aktie av serien B till *en röst*. *I övrigt skola aktierna av de båda serierna medföra samma rätt*. Vid bolagets bildande skola aktierna av serien A utgöra en tiondedel av aktiekapitalet. Vid ökning av aktiekapitalet medelst inbetalning i penningar eller genom överföring av besparade vinstmedel, skola aktieägarne enligt de båda serierna äga företrädesrätt att teckna eller erhålla det antal aktier, som svarar mot andelen i det förutvarande aktiekapitalet, med iakttagande av att de nya aktier, som sålunda med företrädesrätt tecknas eller erhållas av innehavare av aktie av serien A, jämväl skola vara av serien A samt övriga nya aktier vara av serien B.

§ 5.

Av bolagets aktier må allenast så många aktier, att röstetalet för dem utgör vid varje tid mindre än en femtedel av röstetalet för bolagets samtliga aktier, genom teckning eller överlåtelse förvärfvas av utländsk medborgare, samfällighet eller stiftelse, av svenskt handelsbolag, vari finnes utländsk bolagsman, av svensk ekonomisk förening, av svenskt aktiebolag, vars aktiebrev må ställas till innehavaren, eller av annat svenskt aktiebolag i vars bolagsordning ej intagits förbehåll, som avses i 2 § av lag den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag, dock att utan hinder av detta förbehåll aktier må förvärfvas av svenskt bolag eller svensk förening som avses i 18 § av nyssnämnda lag.

Samma bestämmelser äro intagna i bolagsordningen för systerbolaget Skellefteå Gruvaktiebolag. En annan serie av bolag med utpräglad inriktning på utländska börsaffärer och som mycket starkt intresserat sig för aktieförvärf i ett svenskt bolag, som tillsammans med staten innehar cirka nittio procent av landets järnmalmstillgångar, har ställt det ändå gynnsammare för sig beträffande rätten att i stor utsträckning avyttra sina aktier på utländska marknader utan att behöva underkasta sig koncessions tvång beträffande förvärf av fast egendom, gruva m. m. Aktiebolaget Kreuger & Toll, mycket stor aktieägare uti Trafikaktiebolaget Grängesberg — Oxelösund och med ett aktiekapital av lägst 28 och högst 84 miljoner kronor i aktier à 100 kronor, har aktierna fördelade i två serier, A och B, av vilka A-aktierna hava företräde framför B-aktierna allenast vid röstning å bolagsstämma, då de förra hava en hel röst, men de senare endast en tusendels röst per aktie. Beträffande förhållandet mellan antalet A- och B-aktier innehåller bolagsordningen endast den bestämmelsen, att antalet A-aktier må »vid varje tid utgöra högst 99 hundra delar av hela antalet aktier i bolaget», alltså ingen begränsning av B-aktiernas relativa antal. Då för bibehållande av rätten till förvärf av fast egendom m. m.

det är tillräckligt om endast villkoret, att mindre än en femtedel av sammanlagda röstvärdet av aktierna får finnas på utländska medborgares eller därmed likställda rättssubjekts händer, alltså är fyllt, så ligger gränsen för det utländska förvärvet av B-aktier vid 99.6 % av hela aktiestocken, om hela antalet A-aktier, 0.4 % av det hela, bibehålles på svenska händer, enär deras sammanlagda röstvärde likväl är fyra gånger så stort som hela röstvärdet för de 99.6 % B-aktier. Senaste börsnoteringar visa att B-aktierna oaktat sitt tusendels röstvärde, jämfört med A-aktierna, likväl sålts till 74 à 94 kronor högre pris per aktie än de senare (den 24 januari 879 à 899 kronor för B mot 805 kronor för A). Då såväl aktiernas nominella belopp och andel i bolagets tillgångar som vinstutdelning är lika för A och för B, visar den stora skillnaden i röstvärde dels att det låga röstvärdet hos de senare saknar betydelse, dels att B-aktiernas säljbarhet till utlänningar måtte värderas synnerligen högt. Efter den år 1927 verkställda nyemissionen av 1 miljon kronor i A-aktier och 21 miljoner kronor i B-aktier, som skett efter en kurs av 525 kronor per aktie eller inalles 115.5 miljoner kronor, utgör bolagets hela aktiekapital 10 miljoner kronor i A- och 40 miljoner kronor i B-aktier, summa 50 miljoner kronor. Något hinder för bolaget finnes icke i bolagsordningen att genom upprepade nyemissioner av dessa för utlänningar till synes mycket begärliga B-aktier få medel till mycket stora förvärv av svensk egendom och svenska naturtillgångar, vilka till allt större procent komma att tillhöra utländska aktieägare (gränsen ligger för nämnda bolag som sagt vid 99.6 %, hos Västerbottniska gruvbolagen vid 91.3 % av bolagens hela egendom).

Då ett sådant förhållande synes mig innebära ytterst stora vådor för ett bibehållande i huvudsakligen svensk ägo av landets största och värdefullaste naturtillgångar, den viktigaste förutsättningen för framtida svenska generationers existens, anser jag, att en justering av nämnda lagrum, till full överensstämmelse med vad som utan allt tvivel var den verkliga avsikten hos statsmakterna med antagande av här avsedda lag, är nödvändig att med allra snaraste få genomförd.

Säkraste vägen vore givetvis att följa statsrådet Hasselrots ursprungliga förslag av 1916, att föreskriva förbud mot varje överlåtelse av aktier såsom villkor för bolags befrielse från koncessionstvång beträffande förvärv av fast egendom, gruva m. m. Men då det torde vara lämpligast att stanna vid vad 1916 års riksdag åsyftat, och detta kan vinnas, genom att kräva att utlännings förvärvs rätt *maximeras till en femtedel av såväl aktiekapitalet som, där aktiernas röstvärde är olika, aktiernas sammanlagda röstvärde*, hemställer jag,

att riksdagen ville för sin del besluta följande ändring av ordalydelsen i 2 § andra stycket i lag den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag:

Samma lag vare i fråga om svenskt aktiebolag, vars aktiebrev skola vara ställda till viss man, om icke i bolagsordningen intagits förbehåll som nedan sägs. Genom sådant förbehåll skall, där det ej innefattar strängare föreskrifter, bestämmas, att allenast viss del, vid varje tid mindre än en femtedel, av bolagets aktier, *samt*, om aktier med olika röstvärde finnas, allenast så många aktier, att röstvärdet för dem utgör viss del, vid varje tid mindre än en femtedel av röstetalet för bolagets samtliga aktier, må genom teckning eller överlåtelse förvärvas av utländsk medborgare (etc. i fortsättningen oförändrad lydelse).

Stockholm den 21 januari 1928.

C. I. Asplund.
